

ORTA ASYA'DA ORTAK ÇIKARLAR DOĞRULTUSUNDA İŞ BİRLİĞİ GÜNDEMİ

Bölgedeki siyasi ve güvenlik konularının giderek daha önemli hale geldiği bir dönemde Orta Asya devletleri liderleri Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Comart Tokayev, Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadır Japarov, Tacikistan Cumhurbaşkanı İmamali Rahman, Özbekistan Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev ve Türkmenistan Cumhurbaşkanı Gurbanguli Berdimuhamedov başkanlığında cumhurbaşkanları istişare toplantısı yapılmıştır. Toplantıya, Orta Asya ülkelerinin cumhurbaşkanları ile birlikte, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri'nin Orta Asya'daki özel temsilcisi Natalya German da katılım sağlamıştır. Bölgenin güvenliği ve hem kardeş hem de komşu olan beş devlet arasındaki uluslararası ilişkileri geliştirme konusunda önemli meseleler üzerinde görüşülerek geleceğe dair bir program oluşturulmuştur. Orta Asya ülkeleri devlet başkanlarının ilk istişare toplantısı 2018'de Kazakistan'da, ikincisi ise 2019'da Özbekistan'da yapılmıştır. Ağustos 2020'de Kırgızistan'da yapılması planlanan üçüncü toplantı salgın nedeniyle ertelenmiştir. Farklı tarihlere ertelenen istişare toplantısı, "Bir elin beş parmağı" sloganıyla, 6 Ağustos 2021 tarihinde Türkmenistan Cumhuriyeti'nde gerçekleştirilmiştir.

Son yıllarda ülkelerin ulusal ekonomilerindeki gelişmeler ve nüfus artışı sonucunda enerji talebi ve güvenliğinin önemli bölge ülkelerinin gündemine sıkça giren konular haline gelmiştir. Yeşil enerji ve enerji tasarrufları teknolojilerinin devreye girmesi, enerji alanlarının oluşturulması, kuraklık mücadele ve su kıtlıklarının çözümü ortak çıkar olarak düşünüldüğünde, bölgesel sorunların hızla çözülmesi kalkınma sürecine de olumlu katkılar sunacaktır. Bu sorunlar arasında enerji alanında bölge ülkelerine ait ilgili bakanlıkların enerji sorunlarının çözümünde iş birliğini artırması, bölgenin sürekli büyüyen demografisi ve salgından dolayı daha fazla görünür hale gelen gıda ve tarım ürünleri yetersizliği gibi konular ortak çıkarlar ve ortak güvenlik meseleleri yer almaktadır. Bu noktada Orta Asya ülkelerinin tarım bakanları tarafından, her ülke için bölgesel gıda güvenliği izleme sistemi oluşturma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu tür meseleleri çözmek için her yıl bir araya gelerek toplantı yapma kararı alınmıştır.

Bu bağlamda, Orta Asya devletlerinin ortak eylem ve iş birliğinin, bölgedeki bütün devletlerle doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir. Ortak kökene sahip olan Orta Asya devletlerinin bağımsız devletler olarak kuruluşu ve gelişme sürecinde de ortak noktalar bulunmaktadır. Sovyetler Birliği'nin dağılması sonucu 1991 yılında beş Orta Asya devleti bağımsızlıklarını ilan ederek kendi aralarındaki ilişkileri geliştirmenin yanı sıra, diğer ülkelerle de diplomatik ilişkiler kurmuşlardır. İlk olarak 13 Aralık 1991'de beş kardeş ülkenin liderleri bir araya gelerek devletler arasındaki iş birliğini artırmak için önerilerde bulunmuşlardır. Hatta bölgenin adının Türkistan olarak değiştirilmesi önerilmiştir. Ancak 1992'de Tacikistan'daki iç savaş ve Türkmenistan'ın "daimi tarafsız ülke" statüsünü tercihi, bölgedeki bu birliğin güçlü bir şekilde hareket geçirme girişimini sekteye uğratmıştır. Lakin bu tür zorluklara rağmen, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan 1993'te ekonomik bir birlik kurulması üzerine varılan anlaşmanın ardından 1994'de bir örgüt kurarak adını "tek bir ekonomik alan" olarak ilan ettiler. Sonrasında 1995'te örgütün adı Orta Asya Birliği, 1998'de ise "Orta Asya Ekonomik Birliği" olarak

değiştirilmiştir. Sonrasında örgütün adı "Orta Asya İşbirliği Örgütü" olarak değiştirilmesine rağmen, uzun yıllar boyunca bölge ülkeleri arasındaki iş birliğinin geliştirilmesi adına etkin bir rol oynayamadığı ifade edilebilir. 2007'de bölge ülkeleri arasındaki iş birliğinin geliştirilmesi adına Kazakistan'ın Kurucu Cumhurbaşkanı Elbasi Nursultan Nazarbayev'in önerisiyle Orta Asya Birliği kurulmuştur.

Bölge ülkelerin iş birliği konuları arasında ekonomik ve ticari ilişkiler öne çıkan meseleler arasında yer almaktadır. Bilindiği üzere Orta Asya ülkeleri arasındaki ticaret hacmi ülkelerin toplam ihracatı içerisinde küçük bir paya sahiptir. Bu noktada ekonomik büyüklükler arasındaki farklar da göz önüne alınması gerekmektedir. Örneğin bölge ülkelerinin toplam ticaret hacmi 2019'da 152 milyar dolar geçmiş olsa da bölge içi ticaret 6.1 milyar dolar seviyesinde kalmıştır. Her iki rakamda da Kazakistan'ın ağırlığı yüksektir. Bu konuda bölge içi ticaret hacminin toplam içerisindeki payının, küresel rekabet, ihracat ve ithalat uyumu gibi meselelerde de göz önünde bulundurulduğunda, bölgenin ticaret potansiyelini yansıtmadığı ifade edilebilir. Bölge ülkeleri arasındaki ekonomik ilişkilerin çeşitli yönleriyle gelişmeye devam etmesi ticaret hacminin de belirli ölçüde çoğalmasına olanak sağlayacaktır. Bölge ülkeleri, ortak çıkarların politika gündemine sıklıkla dahil edilmesi yoluyla, ekonomi, ticaret ve alt yapı sorunlarının yanı sıra toplu taşıma ve ulaşımın ortak değerlendirilmesi ve çözümünün önemini vurgulamaktadır. Son istişare toplantısı sırasında cumhurbaşkanları mevcut fırsatları paylaşma ve eksiklikleri ortaklaşa giderme çağrısında bulunmuşlardır. Altyapı fırsatlarının verimli şekilde kullanılmasında beş ülke arasında ticaret hacminin artırılması adına birçok fırsatın bulunduğu kaydedilmiştir.

Kazakistan, Trans-Hazar Uluslararası Taşıma Güzergahı'nın önemini vurgulayarak, Çin-Avrupa-Çin yönünde büyük bir lojistik ve taşımacılık potansiyelinin bulunduğu ve bu fırsatların geliştirilmesine büyük önem verdiklerini belirtmiştir. Bölgesel ulaşım projelerine örnek olarak maliyeti 2 milyar dolar olan "Dostik-Moyntı" demiryolunun ikinci hattı gösterilebilir. Bu projenin inşaatının 2025'e kadar tamamlanması durumunda, bölgenin taşımacılık kapasitesinin beş kata kadar artması tahmin beklenmektedir. Aynı zamanda, Kazakistan-Türkmenistan-Iran demiryolu hattı Orta Asya ülkelerinin Basra Körfezi ülkeleriyle ticaretini artırmaya geniş fırsatlar temin edecektir. Öte yandan Trans-Asya demiryolu hattının güney koridorunun geliştirilmesinin büyük rolü vardır. Örneğin, Kazakistan ile Özbekistan arasındaki Darbaza-Maktaal demiryolu hattı yük taşıma süresini bir buçuk kat azaltmıştır. Mezar-ı Şerif-Kabil-Peşaver demiryolu hattı sadece Orta Asya ülkelerini Güney Asya ile yeni bir uluslararası ilişkiler düzeyine getirmekle kalmayacak, aynı zamanda Afganistan'ı küresel ekonomik ilişkiler sürecini hızlandırmada desteklemenin yollarından biri olacaktır.

"Türkmenbaşı-Karabogaz-Kazakistan Sınırı" karayolunun, Kazakistan ve Türkmenistan arasındaki yük ve yolcu trafiğini artırmaya beklenmektedir. Kazakistan ve Türkmenistan limanlarının bölgede büyük potansiyelle sahip olduğu, Hazar Denizi üzerinden taşınan konteyner sayısının son üç yılda 13 kat arttığı ve Kazakistan'ın Aktau limanında bir konteyner merkezinin oluşturulmasının planlandığı kaydedilmiştir. Kazakistan ve Özbekistan devletleri arasında, Türkistan-

Çimkent-Taşkent hızlı tren demiryolu hattı (proje maliyeti 70 milyon dolar) dışında başka projeler de mevcuttur. Kazakistan, Beyneu-Akjiğit otoyolunun modernizasyonu sonucu Özbekistan'daki Kurik şehriden Aktau limanına ulaşım meselesini olumlu etkileyeceğini belirtmiştir.

Güvenlik meseleleri içerisindeki en başlıca alanlar arasında yer alan askeri ve savunma güvenliği geçtiğimiz aylarda tüm dünyanın dikkatini çeken Afganistan'daki son olaylar bölgenin istikrar ve geleceği konusunda çeşitli endişelere yol açmaktadır. Orta Asya devletlerinin ortak eylemi ve iş birliği, bölgedeki her devletle doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda, bölgede güvenlik ve istikrarın sağlanması ve güçlendirilmesinde önemli bir faktör Afganistan'daki durumun bir önce barışçıl bir şekilde çözülmesidir. Taliban'ın Kabil'i ele geçirmesi ile ülkenin neredeyse tamamına hakim olduğu ve devlet işlerinin yürütülmesinden yerel halka karşı tutumuna kadar pek çok konudaki belirsizlikler Orta Asya ülkelerine zorunlu göç dalgasından sınır güvenliklerine kadar pek çok yeni güvenlik sorunlarını masaya yatırmalarına neden olmaktadır. Göç dalgası ve Afganistan'a insani yardımların ulaştırılması konusunda hem Orta Asya ülkeleri birbirleri ile hem de uluslararası kuruluşlarla ortaklaşa çalışmanın farkında olan liderlerin Orta Asya ülkeleri cumhurbaşkanları istişare toplantısında Afganistan'da ortaya çıkabilecek sorunların çözümü ve ülkedeki istikrar için gerekli tüm yardımı sağlamaya hazır oldukları kaydedilmiştir. Çünkü daha önce de bahsedildiği üzere Afganistan'daki güvenlik ve istikrarın sağlanması, bölge ülkelerinin menfaatleri doğrultusunda elzem konular arasında yer almaktadır.

Toplantıya Natalya German'ın da katılımı liderlerin uluslararası arenada Orta Asya ülkelerinin diğer ülkeler ve BM ile iş birliğinin güçlendirilmesi isteğinin vurgulanması istemesi görüşünü ortaya koymaktadır. Bu noktada toplantı sonucunda kabul edilen bildiri metninde BM belgelerinden çok sayıda atfı bulunması da bu bağlamda önemlidir. Son olarak istişare toplantısının ortak anlaşma doğrultusunda, Orta Asya ülkelerin Dışişleri Bakanlıkları tarafından çalışma grubunun oluşturulması, devletler arasındaki iş birliği çalışmalarını artırması beklenmektedir. Beş ülkenin liderleri, güveni ve eşitliği korumayı, Orta Asya bölgesinin kalkınmasında ortak çıkarları geliştirmeyi ve BM ve diğer uluslararası örgütlerin tüzük ve ilkeleri temelinde müzakereler ve istişareler yoluyla ortak sorunları çözüme konusunda anlaştılar.

Sonuç olarak, 1991 yılında bağımsızlıklarını kazanan ve 2 Mart 1992 tarihinde BM'ye üye olan beş Orta Asya ülkesi tarafından devlet kuruluşunu tamamlayıp ülkelerin gelişmesinde yeni bir yol arayışında bölge ülkeleriyle iş birliği kapsamında birlik ve beraberlik anlayışıyla hareket etmenin önemi hissedilmiştir. Bu sürecin gelecekte de devam edeceği açıktır. Bölgedeki istikrar ve güvenlik meselelerini birlikte çözmenin ve ekonomi, ticaret ve yatırım konularında yeni atılımların gündeme daha sık getirilmesi gerekmektedir. Böylece ekonomi, gıda, savunma ve benzeri güvenlik sorunlarına karşı ortak çalışma sayesinde bölgesel iş birliğinin gelecekte daha da güçlendirilerek devam ettirilmesi bölge ülkelerinin çıkarlarına olumlu katkılar sağlayarak ilişkilerinin de perçinlenmesine olanak sağlayacaktır.

Yazar Erkinbek Turginov,

Avrasya Araştırma Enstitüsü, Kazakistan

Politika, Dış İlişkiler ve Güvenlik

- Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Comart Tokayev, önümüzdeki dönem için ulusal gündemin temel önceliklerini ana hatlarıyla ortaya koyan "Ulusa Sesleniş" konuşmasını gerçekleştirdi. Devlet Başkanı, "Temel Ögelerin Ekonomisi" ve "İş Yol Haritası" programlarının uygulanmasını verimli olarak değerlendirerek, programların geçerlilik sürelerini uzattı. Böylece küçük ve orta ölçekli işletmelerin büyük ölçekli ve hızlı desteğine yönelik eğitim korunmuştur (Kazinform, 01.09.2021).
- Birleşik Krallık, Afganistan ile sınırı bulunan ülkelere mali yardım sağlama planlarını açıklayarak, mültecilerin barınmasına yardımcı olmak için 41 milyon dolar tahsis edeceğini duyurdu. Sunulan plana göre, belirlenen miktarın 14 milyon doları Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği de dâhil olmak üzere insani yardım kuruluşlarına gönderilecektir. Kalan fonlar Afganistan'dan ayrılan önemli sayıda mültecinin bulunduğu Pakistan, Tacikistan, İran, Özbekistan ve Türkmenistan için tahsis edilecektir. Verilere göre mültecilerin çoğu Pakistan'a gitmekte olup, Tacikistan 100 bin kişiyi kabul etme taahhüdünde bulundu (Trend.az, 03.09.2021).
- Kazakistan, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) üye devletlerinin yetkili makamlarının Aktau'da düzenlediği "Hazar-Antiterör-2021" ortak terörle mücadele tatbikatına katıldı. Toplantının açılışına BDT üye devletlerinin güvenlik kurumları ve istihbarat servislerinden delegasyonları katıldı. Tatbikat, rehinelere yönelik bırakmak için bir terörle mücadele operasyonu yürütmeyi ve bir terör eyleminin deniz petrol ve gaz endüstrisi altyapısı üzerindeki sonuçlarını ortadan kaldırmaya yönelik eylemlerin sergilenmesini amaçlamıştır (Tengrinews, 02.09.2021).
- Belarus Cumhurbaşkanı Aleksandr Lukaşenko, Belarus'un Rusya'dan onlarca savaş jeti, helikopter ve hava savunma füze sistemi alacağını açıkladı. Başkan Lukaşenko, Belarus'un 250 kilometre mesafedeki hava hedeflerini vurabilen S-400 uçaksavar sistemlerini alabileceğini de teyit etti. Söz konusu açıklama Rusya ve Beyaz Rusya arasındaki iş birliğinin son zamanlarda daha da yoğunlaştığının açık bir göstergesidir (Euronews, 02.09.2021).
- Ukrayna Devlet Başkanı Volodymyr Zelenskii'nin Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı Joe Biden'in daveti üzerine gerçekleştirmiş olduğu çalışma ziyareti sırasında ABD ve Ukrayna çeşitli stratejik anlaşmalar üzerinde anlaşılar. Taraflar, savunma ortaklığının stratejik temellerine ilişkin çerçeve anlaşmasının da dahil olduğu askeri işbirliği konusunda önemli bazı belgeler imzalandılar. ABD 60 milyon dolarlık yeni bir güvenlik yardım paketinin duyurusuna ek olarak gerekli reformları gerçekleştirmesi halinde Ukrayna'nın NATO'ya katılma isteklerini desteklemeye hazır olduğunu ifade etti (Whitehouse.gov, 01.09.2021).
- Türkiye ve Azerbaycan Bakü'de ortak askeri tatbikata başladı. Azerbaycan ve Türk askerlerinin katıldığı tatbikatların temel amacı, iki ülke ordularının çatışmalar sırasındaki etkileşimini geliştirmek, birimler arasında askeri karar verme, birliklerin komuta ve kontrol becerilerini geliştirmektir. Tatbikatta ayrıca denizaltı taarruz ve denizaltı savunması yer almıştır (Aa.com.tr, 02.09.2021).

Ekonomi, Finans ve Enerji

- Kazakistan Enerji Bakanı Nurlan Nogaev, 2025 yılına kadar Kazakistan'da 59 yeni yenilenebilir enerji tesisinin kurulacağını duyurdu. Sonuç olarak, ülke genelinde toplamda yaklaşık 4500 megavat kapasiteli tesislerin sayısı 180'i aşacaktır. Yenilenebilir enerji sektörünün geliştirilmesi, Kazakistan'ın enerji güvenliğinin sağlanması için önemli bir koşuldur. Yetkililer, yenilenebilir enerji kaynaklarının payını ikiye katlayacak olan sektöre bir trilyon tenge (2,31 milyar dolar) yatırım çekmeyi planlamaktadır (Qazaq TV, 03.09.2021).
- Özbekistan, uluslararası finans kuruluşlarıyla iş birliğini derinleştirmeye devam etmektedir. İslam Kalkınma Bankası Yönetim Kurulu'nun 2 Eylül'de Taşkent'te düzenlenen 46. yıllık toplantısının oturum aralarında, Özbekistan hükümeti ve Banka, yoksulluğu azaltmayı ve girişimciliği geliştirmeyi amaçlayan projelerin desteklenerek ekonomik fırsatların genişletilmesine yönelik 500 milyon dolarlık yeni bir Fon oluşturmayı kabul etmiştir. Özbekistan Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev, bu gelişmeyi Özbekistan'ın, reformları istikrarlı ve başarılı bir şekilde gerçekleştirdiğinin açık bir göstergesi olarak değerlendirdiğini ifade etti (UzReport, 02.09.2021).
- Kırgızistan ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) arasındaki enerji iş birliği derinleşmektedir. Son zamanlarda, ülkenin Enerji ve Sanayi Bakanlığı temsilcileri BAE'den bir heyet ile bir toplantı gerçekleştirdi. BAE heyeti, Kırgızistan'da yenilenebilir enerji kaynakları için yüksek potansiyeli teyit etti. MASDAR şirketi daha önce bir güneş enerjisi santralının inşasına 110 bin dolar yatırım yapmış ve halihazırda Kırgızistan'da güneş enerjisi santrallerine yatırım yapmakla ilgilenmektedir (Kabar, 04.09.2021).
- Belarus Tarım ve Gıda Bakanı Ivan Krupko, Belarus'un Çin Olağanüstü ve Tam Yetkili Büyükelçisi Yuri Senko ile görüşti. 2021'in ilk yarısında ülkenin Çin'e ihracatı 2020'nin aynı dönemine göre 1,5 kat artarak 156 milyon dolara ulaşmıştır. Taraflar, ülkenin ürünlerini Çin pazarında tanıtmak için yeni önlemleri görüştüler. 2020 yılında Çin'e yapılan tarımsal ihracat 2019 yılına göre 1,9 kat artarak 255 milyon doları aşmıştır (BelTA, 03.09.2021).
- Avrasya Ekonomik Birliği'nin (AEB) uluslararası ortaklarının sayısı artmaktadır. Tayland Başbakanı Prayut Chan-ocha, Doğu Ekonomik Forumu'nda yaptığı konuşmada, ülkenin AEB ile bir serbest ticaret bölgesi anlaşması imzalamayı arzu ettiğini ifade etti. Tayland, AEB üye ülkeleri, özellikle Rusya ve Kazakistan ile yapıcı diyalogu sürdürmeyi planlamaktadır. Başbakan ayrıca Rusya'nın Uzak Doğu bölgesinin Büyük Avrasya Ortaklığı'nın oluşturulmasına katkıda bulunabileceğini vurguladı (TASS, 04.09.2021).
- Ukrayna ve Katar ekonomik iş birliğini derinleştirmekte. Ukrayna Başbakanı Denis Şmihal, Katar Ticaret ve Sanayi Bakanı Ali bin Ahmed Al Kuwari ile görüşerek, ticaret ve yatırım konularını ele aldı. Şmihal, 2020 yılında iki ülke arasındaki mal ve hizmet ticareti hacminin 146 milyon dolar olduğunu belirtti. Ayrıca taraflar, Ortak İş Konseyi'nin kurulması konusunda anlaşmaya vardılar (Ukrinform, 02.09.2021).

Toplum ve Kültür

- TÜRKSOY'un Gençlik Korosu, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan'ın bağımsızlığının 30. yılına ithafen Türkiye'nin farklı şehirlerini ziyaret etmektedir. TÜRKSOY Gençlik Korosu'nun ilk konseri Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın ortaklığı ile Hatay'da gerçekleştirildi. Yunus Emre Yılı ve Türk Dili Yılı çerçevesinde organize edilen konsere Hatay Belediye Başkanı Lütfü Savaş'da katıldı (Turksoy.org, 03.09.2021).
- Japonya hükümeti Tacikistan'da altı okulun inşası ve onarımı için yaklaşık 600 bin dolar ayrıcağını açıkladı. Hibe projeleri, Japonya Hükümeti Genel Nüfus için Karşılıksız Yardım ve İnsani Güvenlik Programı çerçevesinde uygulanacak. İlgili belgeler, Japonya'nın Tacikistan Büyükelçisi Takayuki Miyashita ve yararlanıcı kuruluşların temsilcileri tarafından imzalandı. Yeni okullar Rogun, Levakante, Kulyab şehirlerinin yanı sıra Shakhriyav, Khovaling, Lakhsh, Varzob, Kuhistoni Mastchoh ve Baldzhuvan ilçelerinde inşa edilecektir (Avesta.tj, 03.09.2021).
- Kırgızistan'ın Oş kenti, Türk Konseyi ve Kırgızistan Devlet Gençlik İşleri, Fiziksel Kültür ve Spor Ajansı tarafından düzenlenen 3. Genç Liderler Forumu'na ev sahipliği yaptı. Kırgızistan'ın bağımsızlığının 30. yıldönümüne ithafen düzenlenen etkinliğe Türk Kenesi ülkelerinden yaklaşık 100 genç katıldı. Forum, Türk Konseyi kapsamında gençlik iş birliğini güçlendirmenin yollarına odaklanan oturumlardan oluştu. Etkinliğe Türk Kenesi Genel Sekreter Yardımcısı Ömer Kocaman, Kırgızistan Devlet Gençlik İşleri Dairesi Başkanı Yardımcısı Soyuzbek Nadirbekov ve diğer üst düzey yetkililer katıldı (Dailysabah.com, 02.09.2021).
- "Kazakfilm" stüdyosunun yapımcılığını üstlendiği "Tomris" adlı uzun metrajlı film Türkiye'de gösterime girdi. Filmin galası Kazak diplomatlar, Türk siyasetçiler, aydınlar ve Kazak diasporasının temsilcilerinin katılımıyla gerçekleşti. Gösterim, Türkiye'nin çeşitli illerinde 200'den fazla sinemada gerçekleştirilecektir. Amerika, Büyük Britanya, İtalya, İspanya, Japonya, Orta Doğu, Güney Kore, BDT, Singapur, Romanya ve Fransa'dan distribütörler de büyük bozkır krallığı ile ilgili filmin resmi gösterim haklarını elde etti (Kazinform, 03.09.2021).
- Azerbaycan Kültür Bakanı Birinci Yardımcısı Vagif Aliyev ve Gürcistan Devlet Dini Konular Ajansı Başkanı Zaza Vashakmadze'nin görüşmesinde Azerbaycan ve Gürcistan arasındaki iş birliği imkanları ile Azerbaycan'ın kurtarılmış topraklarındaki kültürel anıtların iyileştirilmesi hususu ele alındı. Vagif Aliyev, Gürcistan hükümetine 2020 Dağlık Karabağ Savaşı sırasında Azerbaycan'a verdiği siyasi destek için teşekkür etti. Zaza Vashakmadze, Azerbaycan ile Gürcistan arasındaki ikili ilişkilerin çeşitli alanlarda başarılı bir şekilde gelişmeye devam edeceğine duyduğu güveni dile getirdi (Azernews, 01.09.2021).
- Kazakistan'ın Ermenistan Büyükelçiliği, Dilijan Belediye Binası'nın yardımıyla Semipalatinsk nükleer test sahasının kapatılmasının 30. yıldönümüne adanmış bir fotoğraf sergisi düzenledi. Etkinliğe ziyaretçileri, test sahasındaki nükleer testleri ve sonuçlarını gösteren benzersiz tarihi fotoğrafları görme fırsatı buldular. Ayrıca davetliler Nevada-Semey nükleer karşıtı hareketi ve Kazakistan'ın nükleer silahsızlanma ve nükleer silahların yayılmasını önlemeye katkısı hakkında bilgi sahibi oldular (Kazinform, 01.09.2021).